

ПРОСВІТНИЦТВО ЯК ОДИН ІЗ СКЛАДНИКІВ БОРОТЬБИ ЗА ЕКОЛОГІЮ ДУШІ

С. М. Генік

*Івано-Франківський національний медичний університет, кафедра
загальної хірургії; тел. +380 (342) 58-25-51*

Автор констатує, що українське суспільство характеризується загальною соціальною неврівноваженістю, розривом внутрішньосупільних відносин, напруженістю між населенням і державою, між елітами і масами, нескінченними конфліктами всередині політичної еліти. Тому просвітництво має широко захоплювати всі ланки життя людей, громадські організації повинні втручатися в політику суспільства, не залишаючи владі в цій дуже важливій діяльності монопольного права.

Ключові слова: просвітництво, національна ідея, влада, політика, культура.

За класифікацією ООН після проголошення незалежності в 1991 р. Україна була однією з найрозвиненіших країн світу, оскільки була третьою ядерною, шостою науковою і десятою промисловою країною у світі. Сьогодні наша країна посідає 110-те місце серед 120-ти обстежених країн світу за рівнем життя і соціальної захищеності. Відокремлення партій від громадянства, їх замкнення в собі і відсутність будь-якого їх впливу на суспільство і контролю суспільства над ними – це вияви нездорового стану, це система олігархії, а не демократії. «Нічого немає згубнішого за вплив приватних інтересів на суспільні справи», – писав Жан Жак Руссо.

Тож, уболюючи за економіку, влада повинна дбати не менше, а, можливо, навіть більше за національну духовність. Загальновідомий факт, що в 1983 р. американські вчені підготували до Конгресу доповідь: «Нація в небезпеці, необхідність реформи освіти», в якій аргументували потребу розробки урядової програми з реформування освіти. І вже через два роки витрати на освіту становили 12% ВВП США. Отже американці, і не тільки вони, зрозуміли, що коли освіта в небезпеці, то і нація, а відповідно і держава в небезпеці. На жаль, українські навчальні заклади працюють за американською, англійською, російською, німецькою, ізраїльською, швейцарською і будь-якою іншою, але не українською системою навчання.

Держава не може бути байдужа до змісту і якості підручників, змісту освітянських курсів та спецкурсів. Це не цензура, а контроль за державницьким спрямуванням освіти. Будь-яка найдемократичніша держава не допускає антидержавного, антиконституційного спрямування освіти. Ні середня, ні вища школа не повинні ставати ареною боротьби

ідеологій. Ще Бісмарк казав: «Дайте мені зо дві тисячі добрих учителів і я вам за кілька років зроблю нову Німеччину».

На цьому етапі ми маємо приклад спотвореної моделі представницької демократії, результатом якої продовжують бути боротьба кланів за владу, черговий перерозподіл власності, монополізація кадрової політики і зрештою сталий рівень корупції, фінансових зловживань, духовної і культурної деградації та низький соціально-економічний рівень життя переважної більшості громадян України. Складається враження, що майже вся країна втягнулась у торговельно-розважальний карнавал на фоні клоунади у Верховній Раді. Звідси поглиблення процесів духовної і культурної деградації, людина ж як особистість перестає бути в основі реальних програм.

Без національного згуртування, патріотичного, громадянського виховання, особливо молоді, нам не досягти гідного для України місця ні в Європі, ні в Світі. Патріотизм, жертівність практично не залежать від матеріального становища людини. Ми не підніmemo економіку доти, доки відкладатимемо на потім питання ідеологічної, духовної та освітньої сфери, тому що між ними діє нерозривний взаємозв'язок.

Раніше великий вплив мала релігія. Віруюча людина на рік вислуховувала 60 проповідей. Сьогодні через органи чуття проходить сім мільйонів рекламних повідомлень різноманітного характеру. «Ми вітаємо тебе, в тебе народився син. Та що там син, головне компанія, з якою можна пити пиво».

Цей період переходу від однієї, десятками років сформованої системи до омріяної моделі розвитку демократичного суспільства можна б охарактеризувати як стан історичного випробування, як іспит на виживання. Саме в таких перехідних умовах політичне шахрайство, блуд, омана, зрада, жадоба до збагачення, корумпованість та злочинність стають своєрідним середовищем формування так званих політичних вождів і вождиків, різноманітних псевдолідерів сучасності. Тут зникають такі риси, які формувалися віками – мужність, розум, патріотизм, любов до народу, турбота про його благо.

Чому ж ми – мудрий, талановитий, древній народ, формуючи свою незалежну державу, нехтуємо постулатами людської і національної гідності і дозволяємо, щоб з нашої кишені жирували політичні авантюристи, шахраї, зрадники, які, спекулюючи на тимчасових негараздах, прагнуть влади лише заради власного збагачення і люблять не Україну, а себе в Україні.

Однією з форм духовного життя суспільства та особистості й одним із найдавніших універсальних способів соціальної регуляції є мораль. Вона має загальнолюдський сенс і конкретно історичний зміст. Стан суспільної моралі свідчить про посилення останнім часом негативних тенденцій і в цій сфері. Руйнівний вплив на суспільну мораль мають обіг продукції порнографічного характеру, пропаганда шкідливих звичок, невігластва, неповаги до батьків; розповсюдження інформації, що містить елементи насильства, жорстокості; розпалювання національної

та релігійної ворожнечі; розміщення матеріалів еротичного змісту на сторінках газет і журналів. На книжкові полиці, у відео-, теле- та кіномережу виливають каламутні потоки низькосортної, брутальної і загально ворожої людській гідності продукції. Найкращі мистецькі та культурні здобутки, що їх успадкувала Україна протягом своєї історії, почали нищівно руйнуватися під тиском нікчемних, низькопробних бестселерів і гітів, по вінця наповнених духом розбещеності, жорстокості, насильства, які почали негативно впливати на ще не сформовані моральні основи молодого покоління.

Одним із факторів поширення будь-якої продукції є швидкий розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій. Комп'ютерні ігри з насильством негативно впливають на формування дитячого характеру, підвищуючи його агресивність. На жаль, саме вони користуються величезним попитом. Не можна обійти увагою Інтернет – централізовану глобальну мережу, найрозповсюдженішою розвагою якої є порнографія, яка спотворює систему моральних цінностей як орієнтирів для суспільної поведінки, дезорієнтує молоде покоління в системі моральних цінностей. За словами Берта Мілтона, якого звать капітаном імперії порно, нині 300 000 сторінок Інтернету присвячено порнографії. Обсяг комерційної дитячої порнографії за останні п'ять років збільшився на 400%. Інтернетпол повідомляє, що на платних сайтах світового Інтернету частка дитячої порнографії з Росії, України і Білорусії становить понад половину від загального обсягу порнопродукції.

За стрімкого розвитку комп'ютеризації й Інтернету з'явилося покоління, яке твердить, що йому знання більше непотрібні. Необхідна лише інформація, як досягти успіху, перемогти конкурентів у боротьбі за виживання.

Історія свідчить, що в державі, світська і духовна влада якої однаково дбає про високий рівень моральності, йде неухильне зростання життєвого добробуту, військової моці та міжнародного авторитету. Але як тільки беруть гору розбещеність, неповага та нехтування етнічними нормами, в суспільстві настає неминучий крах.

Джавахарлал Неру в книжці «Моє відкриття Індії» писав: «Наші предки вирішили відмовитися від машин, не бажаючи втрачати традиції і моральність. Ми не могли змагатися з техноцентричним Заходом, тому що задовольнилися лише тим, що можна робити без машин (лише за допомогою рук і ніг). Зате ми зберегли мораль і вікові традиції». Тепер ці цінності поєднані з новаторськими технологіями, роблять чудеса. Індія вже стала четвертою державою, яка минулого року запустила супутники, які після виконання завдань повертаються на індійську територію, передають чітке зображення, що має величину від метра.

Знання за останні століття росли, як снігова грудка, спущена з гори. У ХХ столітті одержано 90% усіх знань людства. Орбітальний телескоп «Хаббл» відкрив 40 мільярдів нових зоряних світів, тобто збільшив Усесвіт учетверо (до нього було відомо лише 10 мільярдів). Ми зараз проглядаємо Всесвіт у радіусі 13,7 мільярда світлових років. Зазирали

всерединою атомів, декодували гени, навіть підраховували, скільки клітин в організмі людини і скільки волосків у неї на тілі. Але...

Ми не наблизилися, а радше віддалилися від розуміння «одвічних», основних питань, які стоять перед людиною: «Що є світ?», «Що є я», «Навіщо я?», «Куди йде людство?» Й усяка наукова картина світу, яка здавалась більш-менш стрункою років 100 тому, раптом стала «тріщати по шитому».

Ніколи на Землі не було стільки неповноцінних, калік, хворих, злочинців і т. д., ніколи не лилося стільки людської крові, ніколи стільки не голодувало й не вмирало від голоду (адже йдеться про сотні мільйонів), ніколи не було стільки горя, сліз, дитячого плачу.

Ми з хрускотом пожираємо свою планету, як лангольери Стівена Кінга. Вимирання видів відбувається зі швидкістю 50 видів на день. Лісове вбрання Землі за рік зменшується на 17 мільйонів гектарів. Щосекунди ми з'їдаємо шматок лісу розміром з футбольне поле. 19 мільйонів дерев кожні 24 години щезає в ненаситній утробі людства. Ми виловили і з'їли 66% усіх видів промислових риб – багато з них перебуває на межі вимирання, для деяких цей процес уже незворотний, навіть якщо ми раптом зменшимо свій апетит. Четверта частина всіх видів птахів доведена до вимирання.

Світ зіштовхнувся з низкою «феноменів безумства», небаченими раніше кровопролиттями, «безумною» і безглуздою гонитвою озброєнь (до 60% наукового потенціалу розвинених країн працювало на війну), масовими голодоморами, нелюдяними експериментами, концтаборами і т. д. Лідер СРСР М. С. Хрущов, який у 1960 році відвідав підприємства ракетобудування, заявив: «Те, що є в портфелі вчених, – жахливо!» – «Навіщо?», «Для чого це потрібно?», «Настільки це виправдано з точки зору людських інтелекту і моралі?» І ми починаємо глибше розуміти абсурдність, аморальність, безглуздість багатьох сторін нашого життя. А це дає мудрість.

Із Біблії випливає, що біди людей пов'язані з порушенням ними законів людського буття – відмова від Бога, втрата Богосвідомої совісті і перехід до варварського ставлення до природи, особливо до Землі-годувальниці. «Немає більш шкідливої тварини, ніж людина, яка не дотримується законів», – цей вислів італійського мислителя Д. Савана-Роли з п'ятнадцятого століття був, є і залишається правильним для всіх часів і народів. Особливо ж актуальний він для молодих суверенних держав.

У Біблії має місце істинний культ мудрості, тобто всіх тих начал, на яких базується справжній розум – розум голови і серця, розум, що стверджує добро, а також духовність. Усе це подається в Біблії на прикладі мудрості Соломона. Здорові судження, широка пам'ять, величезний запас знань, багатий досвід, уміння справно їх застосовувати на практиці – усе це співвіднесене з вимогами моралі, совісті, дозволяє виносити та реалізувати мудрі ухвали, які усувають зло та примножують добро на Землі.

Нині, коли слава та дії багатьох політиків і держслужбовців не викликають довіри і поваги в людей, особливого значення набуває спрямована на зриме поліпшення справ діяльність керівників різного рангу, які реалізують нові розробки, ідеї і дбають про державу, її сьогоднішній день і майбутнє. Для цього треба вчити порядку всіх – від маленьких дітей до депутатів різного рівня, а також членів уряду і Секретаріату Президента. Водночас закон має бути однаковий для всіх.

Подивіться, коли Ющенко почав вести доволі жорстку політику, в нього відразу побільшало прихильників. Те саме і з Юлією Тимошенко... Без сильного послідовного лідера нічого не буде. І коли кажуть, що Черчилль і Тетчер врятували Англію, а де Голль – Францію, відразу виникає запитання, а де наш український де Голль, де наша Тетчер? Люди хочуть порядку, їм набридла безгосподарність.

Міністр транспорту і зв'язку України М. Рудьковський за державний кошт здійснив триденний вояж із красунею Ніколаєнко, взявши державний літак і розтринькавши 390 тисяч гривень. Це в червні, а в липні він організував одинадцять осіб, і вони поїхали в Японію просто так за державний кошт, витративши 122 тисячі гривень. Не видно, щоб цей проїдисвіт був заарештований.

Або Цушко, слюсар, а потім директор радгоспу ім. Лазо, ставши міністром внутрішніх справ, згадав, що він слюсар і організував розбій Генеральної Прокуратури. А потім на бігбордах, що він писав? Навіть порядний слюсар не буде так висловлюватися. Чому їх не покарали? Невже Ющенко бере на себе мантию мирового судді? Так, не покарали Кивалова і же з ним, що грубо фальсифікували результати виборів президента. А непокаране зло тягне за собою подвійне зло. В цьому аспекті у нас є обласна рада, і депутатський корпус мусить ґрунтовніше звертатися до Президента, поважати його і підправляти – адже короля робить оточення.

Українське суспільство характеризується загальною соціальною неврівноваженістю, розривом внутрішньосуспільних відносин, напруженістю між населенням і державою, між елітами і масами, нескінченними конфліктами всередині політичної еліти.

Тотальна руйнація здобутків попередніх поколінь, обвал економіки, корозія моральних принципів суспільства і відмова від духовних цінностей та ідеалів, екологічна занедбаність докільля розмивають фундамент Української держави. А відсутність розвиненого громадянського суспільства призводить до того, що чимраз більше напруження не перетворюється на позитивні системні реформи, спричинює процес його хаотичної трансформації. Злидні, безробіття, безпритульність, соціальна і майнова поляризація викликають агресивність, протистояння тим соціальним відносинам, які забезпечують свободу лише вузькому прошаркові найбагатших.

Низький рівень заробітної плати, нестатки примушують людей свій вільний час витратити на пошук додаткових заробітків. Тому актив-

ною громадською роботою займаються в основному на фінансовій основі для отримання основного або додаткового доходу.

Настає стан соціальної апатії. Причиною громадської пасивності є невіра у власні сили та здатність захистити свої права. Демократія може розвиватися лише в тих країнах, де закони діють і трактуються однаково для всіх і виконуються всіма, незалежно від посад і владних повноважень. Населення дуже критично оцінює ситуацію з дотриманням прав людини. Соціальний протест різних прошарків населення провокується реальним підвищенням цін, низькими зарплатами і пенсіями, які навіть не завжди виплачують, вимиванням останніх заощаджень населення нечесними банками, незграбною мовною та національною політикою, незахищеністю особи, криміналізацією суспільства.

Перехід до ринкової економіки зумовив поширення в масовій свідомості уявлення про те, що заради великих грошей, які швидко набули в сучасному суспільстві статусу чи не найвищої цінності, особистість готова на що завгодно, на будь-які протизаконні вчинки. А це свідчить, що серед громадян панує уявлення про порушення закону як буденну прикмету сьогодення.

Тому зараз необхідне формування патріотично налаштованої національної еліти, яка має моральний авторитет в очах нації, дбає не лише про власні інтереси, а й інтереси всіх верств населення.

Національна ідея, а також національна свідомість, національна освіта, культура, духовність повинні об'єднувати та згуртовувати суспільство. Всі складники державотворення немислимі без сильної наскрізної національної ідеї, в тому числі не тільки освіта, культура, політика, а й економіка. Що потужніше буде духовне ядро нації, то більше шансів для остаточного одужання суспільства, створення національної еліти, яка консолідує його, забезпечить національне пробудження та самовизначення народу. Але поки що не відзначається належної державної волі, твердої, чіткої, послідовної, цілеспрямованої політики в освітній та національно-культурній сферах.

«Після Помаранчевої революції я почала дивитися на світ по-іншому. За всі мої шістнадцять років у моєму житті не було нічого настільки важливого й хвилюючого. В мені прокинулося нове, досі невідоме мені почуття – патріотизм, – пише учениця 12-А класу середньої школи №223 м. Києва Ганна Шлейчук. – На Помаранчевому Майдані відродилася українська нація. Мій світогляд кардинально змінився. Я стала впевненішою в собі, почала цінувати те, чого раніше навіть не помічала. У мене з'явилося нове почуття, яке пустило і міцно закріпило своє коріння в ґрунті моєї душі».

Національна ідея стає мірилом духовності і протистоїть ідеологіям, орієнтованим на уніфікацію національних відмінностей і цінностей. Вироблення такої національної ідеї (хоча про неї говориться дуже багато) набуває для України надзвичайної актуальності, тому що саме на її основі повинні визначитися головні орієнтири й цінності розбудови держави, в тому числі в контексті європейської та інших інтеграцій.

Ніщо не мобілізує українську свідомість так, як безпардонні нападки всіякого роду україножерів, що живуть на шиї українського народу за часів Незалежності України не згірш, як за часів правічного Щербинського. Невже справедливість, про існування якої впродовж останніх років голосила Юлія Тимошенко, полягає в тому, що плювання в душу України та українців є своєрідним хорошим тоном серед усілякої «продвинутої шушери», котра мало того, що добре накралася в часи Кучми, так її ще тягне промалюватися як не в колах інтелектуалів, то в тусівках усілякого самозваного дрантя, де за бакси прималюють доктора чи недополковника. Припідполковничився собі, то сиди нишком. Але є така хвороба – марнославство.

І знову вигулькнув у медіа-просторі такий собі чи то полковник, чи вже академік якихось оригінальних наук приснопам'ятний Дмитро Табачник, колишній «гуманітарний» віце-прем'єр уряду Януковича. Його рефлексії оприлюднені сайтом «Версії», називаються «Аннигиляция “национальной идеи”» – ні більше, ні менше. І ці рефлексії вочевидь претендують на певний інтелектуальний маніфест у руслі підготовки до «Сіверськодонецька-2». Гуманітарій із нормальною освітою, а для гуманітарія важливий морально-етичний ценз, не дозволить собі подібних висловлювань на адресу власного народу: «Я понимаю, что Виктор Ющенко искренен в своей ограниченности, как искренни в своей ограниченности те его избиратели, которые до сих пор считают Галичину центром мира, поскольку вместо министров и фельдмаршалов ко двору русского царя она поставляла конюхов, лакеев и горничных гарнизонным офицерам австрийского кайзера». «Ведь на достаточно примитивном суржике, за редким исключением, говорят “свидомые” государственные деятели, включая президента».

Цей лакей – колишній «гуманітарний» віце-прем'єр уряду Януковича. Та варто було стати Майданові, як пан Табачник вплив на орбіті «помаранчевої» влади поряд із патріотами на кшталт Губського чи Азарова з пропозицією самого себе. Оскільки його послуги виявилися непотрібними новій владі, Дмитро натягнув захисний панцир депутата Верховної Ради Криму. А тепер транзитом за допомогою Партії регіонів і до нардепів дорвався.

Нам треба розвінчувати фальсифікації, впроваджувати принцип ідеології українського державотворення. Законне та рівноправне існування різноманітних ідеологічних і політико-партійних позицій має бути збалансоване інтегративним державницьким впливом заради спільних, а не лише окремих групових інтересів.

Ось Микола Рудьковський таким був жагучим мачо до слідства, а сьогодні прикутий до інвалідного візка, навіть пишається своєю жалюгідністю.

Або Нестор Шуфрич теж мачо. Його нога в гіпсі: при спробі «відбити» в есбеушників знерухомленого Рудьковського йому на ногу впустили цілий автомобіль, у якому сидів, обтяжуючи ситуацію, Владислав Лук'янов і своєю вагою доклався до каліцтва колеги. Хвороби і каліцтва

стали звичним знаряддям політичної боротьби. Їм ніхто не вірить, але публічно зізнатися в цьому соромно, бо бракує людської гідності і честі, а раптом справді п'ятка болить. Коли на Заході з ганебних ситуацій високі чиновники виходять через відставку – наші виходять на лікарняний. То Піскун, жахаючись відставки, не міг з півроку вийти з палати, то Цушко, жахаючись відставки, піарив своє отруєння якимось дихлофосом, то Різак, закарпатський «прометей», прикував себе наручниками до лікарняного ліжка. Якщо вони всі такі хирляві, то чому так палко кидаються на розбудову Вітчизни?!

І все це відбувається під акомпанемент солодких розмірковувань про загальнолюдські цінності, права людини, свободу, демократію та європейський вибір. Найменша спроба з боку патріотично налаштованих людей відстояти розтоптану ворогами нашу національну гідність та честь викликає в них шалену лють і неприховану ненависть.

Сьогодні, коли досить активно відбуваються процеси глобалізації й інтернаціоналізації, дедалі більше значення мають формування політичної культури суспільства, наповнення її загальнолюдськими цінностями, перевалювання їх над груповими і клановими. Для нас найголовніше питання – формування життєвої позиції молодого покоління. Сучасна людина дивиться по телевізору мильні опери, бойовики, серіали, сприймає ці викривлені повідомлення і відчуває себе безмежно самотньою. Вона постійно перебуває під тиском тверджень, що вона вільна у своєму виборі, геть традиції і моральні заборони. В такому оточенні їй важко зорієнтуватися і виносити правильні ухвали, бо нав'язується думка – поспішай насолоджуватися моментом, бери від життя все, що можеш, і не задумуйся більше ні над чим. Живи сьогоднішнім днем.

Бажано людей учити на прикладах наших вітчизняних видатних особистостей, що присвятили своє життя служінню України. Майже непомітно в Україні пройшло святкування 130-річчя від дня народження і 70 років з дня трагічної смерті Гната Хоткевича. Окрім того, що він був видатним письменником, режисером, композитором, бандуристом, фольклористом, живучи на Прикарпатті, він організував гуцульський театр, який створив із самобутніх жителів Криворівні, з якими виступав у Чернівцях, Харкові, Миколаєві, Одесі, Кракові, Москві.

31 січня минуло 90 років від дня смерті Івана Пулюя, видатного українського вченого, першого перекладача Біблії (спільно з П. Кулішем) українською мовою зі старосврейської, найвидатнішого фізика Австро-Угорщини. За 14 років до відкриття Рентгеном X-проміння він сконструював і запатентував лампу, яка давала можливість просвічувати предмети. Ініціатором наукових читань з ушанування пам'яті Івана Пулюя в Івано-Франківську, проведення святкової академії і відкриття його погруддя став депутат міської ради Степан Андрійович Пілка, що живе по вул. Пулюя. 14 лютого минуло 100 років від дня народження Першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста.

Країни, які розуміють і усвідомлюють значення своєї мови, стараються своїми мовними курсами, грантами розширити арсенал засобів

впливу на громадську думку. Ось Британська рада має відділи у понад 100 країнах, де просувають англійську мову і літературу. США відкрили по всьому світові відділи загальноосвітніх, благодійних і експертних фондів, подібно до фонду Карнегі. Позитивний образ Німеччини формує інститут Гете, Франції – «Французький альянс», Іспанії – Інститут Сервантеса, Швеції – Шведський інститут, Росії – Інститут демократії і співробітництва, який очолив Кучере. Його філії вже відкриті в Нью-Йорку і Парижі, де крім інформації про історію і політику, проблем з правами людини, розповідається про стан російськомовного населення в колишніх країнах СНД. Популяризацією російської мови і літератури в більшості країн світу займаються Росзакордонцентр і фонд «Російський світ» (АИФ.2008. – №6. – С. 5). Це ж імідж держави.

Із 7 лютого по 16 березня в Нью-Йоркській галереї експонується фотовиставка «Україна». Репрезентант українських візій – німець за походженням, лондонець за «пропискою» Юрген Теллер. У 2007 р. зірка фешн-фотографії приїхала до Києва і назнімала в пісках і бетонних берегах Троещини голих моделей та київські «Бентлі» в Пасажі. Наївний народ затамував подих: як же побачить заїжджака-знаменитість нашу батьківщину, чи помітить найвродливіших у світі жінок, чи оцінить наші пейзажі, чи відчує духовність? Спочатку у Венеції, а потім у Нью-Йорку представлені підтоптані оголені дами в очікуванні дива, молоді вульгарні дівчиці в обідраних совкових інтер'єрах, агресивний жіночий складник на тлі індустріальних пейзажів, на дні побуту і гонитви за примарою. Ось так.

У кінці грудня 2007 р. Російське посольство в Парижі зібрало у ресторани «Максим» представників різних французьких посольств, щоб вони оцінили їхню національну кухню. І що? Майже єдине схвалення одержали борщ і вареники з вишнями.

Патріотизм нам усім треба виховувати постійно, щодня – у всіх сферах нашого життя.

Надто актуальною проблемою сьогодні є боротьба з алкоголізмом. Щороку Україна втрачає понад 40 тисяч людей з причин, обумовлених алкоголем. Причому це населення віком від 25-ти до 40-ка років. За даними ВООЗ Україна займає перше місце серед школярів. 40% уже причастилися до нього, і це при тому, що алкогольні напої заборонено продавати особам до 18-ти років. Інститут психіатрії НМАПО публікує, що зловживання алкоголем і залежність від нього у віковій групі 25–50 років наближається до 30%. За 10 років пивна алкогольна залежність зростала у 12 разів.

Не можна розділяти «слабі» алкогольні напої і алкогольні напої, які однаково завдають непоправної шкоди фізичному здоров'ю і психічному станові. Слабоалкогольні коктейлі джин-тонік, ром-кола і бренді-кола містять до 8% алкоголю. У літрі такого напою – 80 г чистого алкоголю, а це 200 мл 40-градусної горілки.

З маленьких доз переходять на більші. В результаті – покоління алкоголіків. Під час дискотеки підліток може випити шість–вісім пля-

шок алко-пепсі. В Німеччині 160 тисяч молодих німців страждають алкогальною залежністю. Тому в Німеччині і Франції заборонено рекламу алкогального лимонаду і підвищений акциз. Відмовилися від слабоалкогольних міксів і в Англії.

Зараз дуже часто на вулиці чи майданах можна зустріти молодь з пляшкою пива. В Україні пивний алкоголізм зріс у 10 разів. Літрова пляшка пива з 5% алкоголем еквівалентна 50 мл чистого алкоголю, або 125 мл горілки. Пивний алкоголізм навіть підступніший, розвивається непомітно й відразу переходить у важку форму та дуже важко лікується. У жінок алкоголізм може розвинути через півроку, але обов'язково – через два-три роки. При розладах печінки і після струсу мозку – ще швидше. В чоловіків виникає залежність через шість років.

Тому терміново треба заборонити рекламу алкогольних напоїв, як це зробили в Росії. Водночас це результат убогого дозвілля – відсутність спортивних майданчиків, басейнів, бібліотек, художніх студій та соціальної культури. У нас рекламують десятки сортів пива і горілки. Таке враження, що в Україні нічого більше не виробляються.

Окрім цього, назріла комплексна і державна програма естетичного і фізичного виховання молоді. Минулого року від травм померло на 2,5 тисячі більше осіб, ніж у 2006 році, причому половина з них – у дорожньо-транспортних пригодах. Якби збільшити акцизи на алкогольні напої і тютюнові вироби – можна одержати певні кошти на будівництво басейнів у всіх містах.

А наркоманія? – Ось 10 лютого співробітники міліції та УСБУ затримали 30-річного місцевого жителя, який привіз для відпочинкових закладів у день святого Валентина, щоб реалізувати, 500 грамів амфітаміну, 355 пігулок «Екстезі» та 2,5 грами гашишу (Г.16.02.08).

Заполонили наше місто гральні автомати. І в молоді з'являється залежність від азартних ігор. У Києві здійснили тотальну перевірку всіх автоматів і виявили, що, по-перше, власники не мають ліцензій, ці ліцензії на каstrулі й іншу побутову техніку і, по-друге, вони навіть ухитряються податок не платити. У нас гральних автоматів у місті 100. Немовби Лас-Вегас. У всіх країнах гральні автомати виведені за межі міста. Ми ж на деяких вулицях маємо по два пункти з гральними автоматами. Міська і обласна «Просвіта» зверталася до влади навести порядок, щоб нашу молодь не зомбували таким чином. Вивільнені приміщення можна на аукціоні продавати і пристосовувати до різних дитячих художніх салонів.

Ще одна проблема – сміття. Таке враження, що за санітарним станом ніхто не наглядає. Продуктовий базар витісняють барахлом, люди із сіл продають свої продукти на землі. Місця, де повинні зберігатися відходи, переповнені, по три-чотири дні їх не звільняють, і коли вітер повіє, всі пластикові вироби гуляють містом. А що робиться на привокзальній площі, то слів бракує. А в лісах біля Івано-Франківська наша природа перетворюється на сміттєзвалища. Погляньте, які гори пластику й інших відходів у лісі біля села Рибного. Жах.

Ми забуваємо, що місцева влада і громадськість повинні брати приклад з інших країн, де гральні автомати виносять за місто в одне приміщення, де здійснюють чіткий контроль за доглядом за кожним деревом у місті і його санітарним станом.

Окрім цього, важлива роль належить просвітництву, навчають всіх – від дитячих ясел і садочків до вищих навчальних закладів, організацій, сільських рад і громадських організацій.

Вперше звернули увагу на ефективність просвітництва в Англії. Керуючись ідеями Бекона. В роки французької революції просвітництвом займалися літератори, далекі від політичної реальності, на утопічних схемах. Одні керували справами, інші людським розумом. Тому виникло віртуальне суспільство. І в революційному полум'ї загинуло чотири мільйони людей.

Нав'язування в суспільстві ідей політичних революцій та переворотів у Росії і Німеччині привело до трагічних наслідків у житті цілих народів і замість очікуваного прогресу розбудило в суспільстві низькі звірячі інстинкти і криваві безумства.

Поширення основних напрямків суспільного розвитку шляхом просвітництва дуже розумно сприймає населення у Швеції, Норвегії, Фінляндії і Данії. Дуже цікавий досвід із загальнонаціонального просвітництва в Іспанії після громадянської війни, що привело до злагоди і миру, Хосе Ортеги-і-Гассета. Просвітництво широко захоплювало всі ланки життя людей, втручаючись у політику суспільства, не залишаючи йому на це монопольного права.

Філософія просвітництва дуже популярна в американському суспільстві. Вона сприяє загальному примиренню різнорідних груп під загальною національною ідеєю. За низької громадянської активності під час виборів просвітництво проводиться із школярами. Активність зростає на 5–7%. У 1948 р. в Європі у Західному Берліні засновано Східний університет, який щороку набирає від чотирьох до шести тисяч студентів.

Просвітництвом, у тому числі і політичним, повинні в першу чергу займатися всі громадські організації, але обов'язково втручатися в загальну політику суспільства, не залишати в цій дуже важливій для суспільства діяльності монопольного права. Громадські організації повинні піднімати свій голос і не дозволяти різним авантюристам паразитувати на українських інтересах.

Фортуна усміхається хоробрим!

**ELUCIDATIVE, AS ONE OF CONSTITUENTS OF FIGHT FOR
ECOLOGY OF SOUL****S. M. Genyc**

Ivano-Frankivs'k National Medical University, department of general surgery; ph. +380 (342) 58-25-51

An author establishes that Ukrainian society is characterized by general social mental instability, by the break of vnoutrishnosouspilnih relations, by tension between the population and state, between elites and the masses, endless conflicts into a political elite. Therefore the elucidative is widely to take all links of life of people, public organizations must interfere in the policy of society, not abandoning to power in this very important activity of monocombustible right.

Keywords: *elucidative, national idea, power, policy, culture.*